Бары дойдулар пролетарийдара, холбоһуҥ!

САҺА ОЛОХ

ССКП ЧУРАПЧЫТААҐЫ РАЙКОМУН УОННА НАРОДНАЙ ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААҐЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

Һаһыат 1931 сыл алтыныы ыйтан тахсар

№10 (5210) | 1979 сыл. Тохсунньу 23 күнэ ОЛТУЭРУННЬУН | Сыаната 2 харчы.

ТЫА ХАҺААЙЫСТЫБАТЫН СПЕЦИАЛИҺА

«Тыа хаһаайыстыбатын үлэтин быһаарылаах көрдөрүүтэ, бу, биллэн турар,—бородуукуйа үүнүүтэ»,— диэбитэ ССКП КК сэтиньитээҕи (1978 с.) Пленумуттар ССКП КК Генеральнай секретара табаарыс Л. И. Брежнев.

Бородуукуйаны мунутуурдук эйбэтэр, производство модьуйуһун үрдэтэр туһугар наука уонна бастыҥ опыт ситиһиилэрин олохха киллэрээччилэриттэн специалистар буолаллар.

Тыа хаһаайыстыбата уустук техниканан, сэбилэниэ, электричество күүһүн, химия средстволарын сатабыллаахтык туттар кыахтанна. Материальнай-техническэй базата бөҕөргөтөрүн ахсын, кини модьуйуһун үрдэтин, хаһаайыстыбаннай көрдөрүүнү туһсарыы миэстэҕэ специалист тэрийэр, салайар дьоҕуруттан, кини инициативатыттан быһаччы тутулуктаах.

Биһиги кэмнит специалист бэйэтин дьыалатын ситиһиилэрин хаһан наука ситиһиилэрин уонна бастыҥ опыты пропагандалаһыҥна утумнаах үлэни ыытарын, тус бэйэтин үтүө майгытынан, сахаттан-саҥаны олохтуур сатабылынан, билиитинэн-көрүүтүнэн бастыҥ хоҥоһуру көрдөрөрүн мөдьүйэр. Оройуон совхозтарыгар 148 тыа хаһаайыстыбатын араас идэлээх специалистара үлэлиллэр. Кинилэртэн үүстэрэ тыа хаһаайыстыбатын производствотын үчүгэйдик билэр, бэйэлэрин идэлэрин баһылаабыт специалистар. Бу улахан күүһү миэстэҕэ табатык аттаран туруоруу, кинилэр билиилэрин олохха сатабылаахтык туттуу, туруоруллубут учаастактарын иһин кордобулу күүһүрдүү күннээҕи соруктарынан буолаллар.

Специалист этиилэрэ, көрдөбүлэрэ барыта салаа үлэһиттэриэн бириэмэтигэр соҕотоохтук толоруллан иһиилэригэр хаһаайыстыба салайаччылара, партийнай тэриллэлэр болҕомтолоохтук сыһыаннаһыахтаахтар. Кинилэр талан ылбыт идэлэрин таптыыр, кинилэн кэпсэтэн туттар уэулуобуйалара олохтоноохтаах.

Ол эрээри үүс эдэр специалистар производствоҕа баар быстах ыарахаттарга үүрүүтэрэн тустаах идэлэриттэн ыскиллэохтук үлэлээһиннэрин тэрийбэккэ күннэриттэн түбүгүрүүгэ киллэрии практиката биһиги совхозтарбытыгар суох буолбатах. Ити специалист производство өҥөрөн таһаарыытын үрдэтиигэ туһаайан үлэлиэхтэрин мэйэдиэкэ, кини эпиэтиэнэ сыппатар. Ити түмүгэр совхозтарга тахсар бөдөҥ хоромньулар сыллата кыайан туоратыллыбаттар.

Совхозтар парткомнара барыта специалистар былаан оностуулларын ситиһиэхтээхтэр. Ити былааннар барыта өттүгэр киэҥник толкуйдаммыт, практическай дьаһалларынан чиҥэтиллибит буолуохтаахтар. Былааннар парткомнарынан бигэргэтиллэллэр, туолуулара хонтуруолга ылыллар.

Специалист былаанныахтык үлэлээһиҥэ кини салайар производствотын иһин эпиэтиэнэһин улаатыннарар, коллективтар ис кыахтарын таба туһанан эрэ-дахситин үлэлээһиннэрин хаччыйар, онуоха тэҥэ специалиска үлэһиттэр моральнай-политическай туруктарыгар эмиэ быһаччы эпиэтиэнэһи суктэрэр.

Оройуон совхозтара специалистарынан толору хаччылыныллар. Бу айар күүһү таба туһанан хаһаайыстыбалар иннилэригэр туруоруллубут соруктары быһаарыахха, быйылгы общественнай суоһу кыстыгын улахан суттуга суох туоруохха, суоһуттан ылыллар бородуукуйаны дэлэтиэхха.

Онус пятилетка

Дьаныардаах үлэ сылын вахтатыгар

Биири да энчирэппэккэ

Карл Маркс аатынан совхоз Болутурдаахы отделениетыгар бөҕөһээҥнэ түмүгүнэн сыл саҥатыттан 55 ыраах тороотоо. Саҥа торуох туруга үчүгэй, олуу суох.

Ааспыт сылга оройуоннаҕы лесхоз коллектива үлэ бары көрүҥнэриттэр былаанныммыт сорудахтарын ситиһиилээхтик толоро-тоото.

Бөҕөһээ коллектив производственнай мунньаҕар ааспыт сыл түмүктэрин уонна үүммүт сыллааҕы соруктар тустарынан дакылааты начальник П. П. Промпомбинатка Н. М. Евграфова салайар таҥас тигээччилэриэн биригэдэтэ ударнай сыл былаанын 128,2 бырыһыан толорбутун. Биригэдэ сэттэ чилиэннээх. Кинилэр суорҕаны, Бу отделениеҕа баймлыы кыстыкка 572 фуражнай ыраах 28 маҥнайгыскыт көрөр. Ынахтартан 230-тара ыаллар. Маннык ыаллар ыраах ахсыттан күнүнэ 3,1 кг үүтү ыан, барыта 4,9 центнер үрүҥ ылгэни ылаллар.

А. ГОТОВЦЕВА.

Сорук туруоруннулар

Дьячковскай онгордо. Кини тоҥоролоон билиини да сиэ-хото туоратылла илик итиҕэстэргэ тохтоото.

Коллектив үрдэтиллибит социалистическай обязэтэ. листибэ ылыллыа.

«СО» корр.

БИҺИЭННЭРЭ—ИННИКИЛЭР

Оройуоннаҕы типография коллектива ыаллыы Алексеевскай оройуон полиграфистарын кытта социалистическай куоталаһыыларын түмүгүн таһаардылар. Онуоха ыаллардыын 3 баллыыан сабырыйан, биһиги полиграфистарбыт кыайыылаҕынан таҕыстылар уонна көҕөрүллэ сылдьар ыччаттар ыччаттарыгар ыччаттарыгар ыччаттарыгар.

Куоталаһыы быйылгы сыллаах дуогабар оҥоһуллуна.

Е. СЕДАЛИЩЕВ.

ИИСТЭННЬЭҔНЭР

матараһы, о. д. а. үчүгэй хаачыстыбалаахтык тигэллэр.

Д. ДЬЯЧКОВСКАЙ.

ПЯТИЛЕТКА ЭРЭЛЛЭЭХ ХАРДЫЫТА

Советскай Союз үлэһиттэрэ норуот бүттүүнүн социалистическай куоталаһыытын кэҥэтиэн тэнитэн туран, 1978 сылга ССКП XXV съезһын историческай ууруахтарын толоруурга саҥа кыайыылары ситистилэр. Дойду экономическай потенциалын, норуот олоҕун материальнай уонна культурнай таһымын салгыы үүнүүлэрэ ситиһилиннэ.

ССРС КСУ иһитиннэрэринэн, 1978 сыл 1977 сылы кытары тэҥнэтэхха, маннык уратылардаах: туттууга уонна нунньунуурга туһаныллыбыт национальнай дохуот 104 бырыһыанныы тэҥнэстэ, ол иһиттэн: производство средстволарын өҥөрөн таһаарыы—105 бырыһыан; туттуллар предметтэри өҥөрөн таһаарыы—104 бырыһыан; тыа хаһаайыстыбатын бородуукуйата—104 бырыһыан; үлэ өҥөрумтуота: промышленноска—103,6 бырыһыан, тыа хаһаайыстыбатыгар (общественнай производство)—105 бырыһыан буолла.

1978 сылга тыа хаһаайыстыбатын үлэһиттэрэ сир оҥоһуутун уонна суоһу иитиитин эйбэх бородуукталарын өҥөрөн таһаарыы салгыы үүнүүтүн ситистилэр. Бурдугу үүнэрии саҥа үрдүк кирбиитэ—235 мөлүйүөн тонна—ылыллыыта. Ааспыт сылга туорахтаах культуралар үүнүүлэрэ гектар ахсыттан 18,3 центнер—ааспыт пятилетка сыллааҕы орто үүнүүтүнээҕэр 24 бырыһыанынан үрдүк—буолла. Итини тэҥэ дойду кэҥэ оройуоннарыгар айылҕа табыгаһа суох усулуобуйатыттан сибэкэтээн сахарнай сүбүөкүлэни, подсолнечникы, хортуоппуйу, фруктаалары үүнэрии улаатыннарыы бэлиэтэмнит кирбиилэрэ ситиһиллибэтилэр, ол түмүгэр ити бородуукталары атыылаһыы былааннара ситэ толоруллубатылар.

Нэһилиэнньэ биирдии киһитигэр тиксэр дьиҥнээх дохуот биир сыл иһигэр 2 бырыһыан үүнэн, Норуот хаһаайыстыбатыгар үлэлиир рабочайдар уонна сулууспалаахтар ыйдааҕы орто хамкастара 160 солкуобай буолла, оттон 1977 сыллаахха 155 солкуобай этэ. Хаминас, туттуу общественнай фондаларыттан төлөбүрдэри уонна чэпчэтиилэри уолбуу аахтахха, 212 солкуобайтан 219 солкуобайга диэри үүнэн. Колхозтар үлэлэрин төлөбүрэ 4,4 бырыһыанынан улаатта.

Государственнай уонна кооперативнай предприятиелар итиэннэ тэриллэлэр, колхозтар уонна нэһилиэнньэ 2,1 мөлүйүөн саҥа туспаҕай оҥоһуулаах квартиралары итиэннэ бикрдиилээн ыаллар дьиэлэрин туттулар, ол уопсай иэнэ 109 мөлүйүөн квадратнай метрэ тэҥнэһэр. Ити 11 мөлүйүөн кэриҥэ киһи олорсун дьаһаҕын туспарар кыаҕы биэрдэ.

Айылҕа ресурсаларын модьуйуттэхтик туһаныыга уонна тулалыыр эйгэни харыстааһыҥҥа туһаайыллыбыт дьаһаллар кэҥэ программалара олохха киллэриллиннэ. Норуот үөрэҕиригэ, наука уонна культура салгыы сайыннарылыннылар.

ССТА.

Эриик Эристиин аатынан совхоз Чакырдаахы отделениетын «Арыыс борооску көрөр комсомольскай-ыччат фермаҕа эдэрдэри Николай Семенович Махаров баһылаан-көһүлэн үлэлэтэр.

Борооскулар туруктара үчүгэй, биирдиилээн молотохтар баалларым суосуһуттар аа гободун эбии сиэтиллэр, оолуу буолбайдыыллар. Наставник үлэһиттэрин туһунан бөрөх аатынан кэпсиир.

СНИМОККА: Ферма бастыҥ үлэһиттэрэ (хаҥастан) Александра Афанасьева, Афонасий Филиппов, Евдокия Никонова, Галина Филиппова иллэҥ кэмнэриттэр үлэ-хамнас туһунан суоллаһаллар.

Н. ЛЕБЕДЕВ фотота.

ИЙЭ ДОЙДУ УСТУН

АМУР КЫТЫЛЫНААҐЫ АГРОГОРОД

Амурта баар Некрасовка сэлиэнньэ олохтоохторун ахсаана ССРС Верховнай Советын аспыт быыбарыттан ыла кини тоҕуя эйбэтэ. Быыбардаачыылар кулуптара куорат кэрэлэнэн буолар. Культура дьиэтигэр баар.

Культура дьиэтин кэҥэ түннүктэриэн эйбах этээстээх туная маҥан таас дьиэлэриэн сэлэлэммит, асфальтаммыт уулуссалар, эргиэн кинэ, оро комбинаттара, оскуола, балыыһа и-столлар.

Некрасовка тас эрэ кастуутэ уларыйбыт буолбатах. Сэлиэнньэҕэ үрдүк үөрэхтээх зоотехниктар, ветеринарнай үлэһиттэр ахсааннара хас да тоҕуя эйбэтилэр, урут маннык биллибэтэх саҥа идэлээх дьоннор—котору, иитэр оператолар, суоһуну иитэр аппыгылыы комплекстар үүстүк техникаларын үлэлэтэр механиктар — баар буоллулар.

СҮӨҺ ИИТИИТИҢ КИИНЭ

Ярославль чутаһыгар романовскай отделларга уонна олохтоох ыыннах суоһуттэ племенной уонна ыытар кини үлэҕэ киирдэ. Үчүгэй тэриллээх производственнай корпустар, аппыгылыы лабораториялар, аһылык ыраастаах базата суоһу бороудатын хаачыстыбатын туспаларга баҕаҥнай усулуобуйаны хаачыйаллар. Комплексыгар суоһу толору сиэнэлээх размаатын үөскэтиини туһугэр кэлэр биэрэр.

ССТА.

СОРУК—ХААЛЫЫТТАН ТАХСЫЫ

«Чурапчы» совхоз бастыҥ производственнигтарын саастаны слеттара буолла. Оҥо дакылааты совхоз директора И. Н. Аммосов оҥордо.

Былыргы кыстык совхоз производственнигэр ооҕор мараханнаргы үөскэппэтэ. Ол курдук, үс анаан ыл устата 117 сүөһү ноҥыуэр олла. Ити бинир сүрүн бириҥчиэтинэн комбинированнай сүөрүү буолла. Тоҕо эмэ отделениелэр салаталарыгар үөһэттэн дьаһаллар баалларын үрдүнэн, туспаах үлэлиттэрэ оҥу билигин да ситэ тиэрдэ иликтэр. Молтох туруктаах сүөһүлэр эйбэхтэр. Сорох сүөсүйүттэр үлэлэрэгэр эпидемиологическэй суох сыҥыннаһыылыларыттан ардыгар сүөһүлэр иккилии-үстүү хонукка көрүүтэ-хараныыта суох турар түбэлтэлэрэ таһаарыллалар.

Былыргы мараханы кыстыкка сүөсүйүттэргэ общественность улахан көмөнү оҥоруохтаах. Карл Маркс аатынан совхоз Мугудайдааҥы отделениетын общественнойун ыытыытын ойоон, бу совхоз хабар пэһиилиэктэрин олохтоохторо бойоҥнорыгар эмиэ чопчу соруктары туруорумматтара. Ол эрээри ити үлэ билигин даҕаны атаҕар ситэ-хото туруорулла илик.

Совхоз Арыылаахтааҕы отделениетын сүөсүйүттэрэ кыстыкка үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибэ ыытыан үлэлиллэр. Киниилэр кыстык ыйдарыгар хас бириҥин бөрөскүнү 100 кг тоннаҕа, фуражнай ыах ахсыттан 650 кг үүтү ыырга соруктаналлар. Г. Н. Дагданча салаалаачылыах бөрөскү кэрээччилэр звенолара үс ыйга 37 кг привеҥи ылан, графиҥы тутуһан ыһар. Ол эрээри үүт ыамын графиҥа 67 эрэ бырыһыан туолла. Онон майтан хаалбыт бириэмэҕэ барыы күүһү ууран, эбии аһылыгы мунтуур хаачыстыбалаахтык оҥорон, тиһигин быспакка сиэттэхтэриэ эрэ арыылаахтар тылларгар турар ыыхтаахтар.

Аспыт сылга совхоз государственнай былаанынан толоруута молтохтуу үлэлээтэ. Ол курдук, ыах сүөһү ахсаанын 109 тобоҕун кыайбата. Ол иһиттэн Китэнгэ 38, Арыылаах 58, Сылаҥ 4 тобоҕун толорботулар. Үүт наловай ыама 1698 тонна ситиутар 1291 тоннаҕа эрэ тэҥнэтиллибэт. Ити сүүрүн бириҥчиэтинэн ордук күһүнгү оттуур ыах мөссөбөйдүк уолуута буолла. Торуох деловой тахсыыта 50 эрэ бырыһыанна тэҥнэстэ. Ол эбэтэр 262 ыарыһах тыһата суох олло. Уопсайынан, иэдэс үс сылга бу совхозка 1095 сүөһү тыһата суох олло. Ити саҥаны турар буоллаҕына, олус бөдөҥ ночоот таһаарыллар кутталлаах. Отделение управляющайдара, сүөһүттэрэ итини кытаанахтык ойдүүлэрэ наада.

Совхозка оҥоһуллар боротту ксуйа хаачыстыбата кордобулга эпидемиологическэй. Государствоҕа туттарыллар үүт үүс бырыһыана иннэ уонна үйүс соҕотах, ити итэҕэйиэ туоратыыта үлэ ыыллыбат буолбатах. Урукку оттуулар Китэнгэ, Арыылаах отделениелэригэр сүөһүлэр оруоллаллыбат ыаллыылара элбэх эбэ. Онуоха Арыылаах отделениетын бастыҥ агрономнара А. Д. Соловьев ыыллыылаах үлэтин түмүгэр үүт сорда оллоҕуна үрдээтэ. Оттон Китэнгэ отделениета ити үлэни оссо тэрилгэлэхтэнэ ыытара эрэннилэр. Инникитин ветсоциалистэр үлэлэрин туспаралаах наада. Онуоха бастыҥ партаан хоноорбуттар ыыллахха.

Совхозка, оҥорон бастыҥ мэхэнизаторларын оскуоталарын сүөсүйүттэр ортолорутар кыттыһыылара—совхоз салаатынан бүтүүнү тирэх турар бинир сорута. Бастыҥнар үлэҕэ уонна олоххо дьыбыннаах ситиилэрэ атыттарга үтүө холобур буолуохтаах.

Совхозка бастыҥ мэхэнизаторлар суох буолбатахтар. Ол курдук, У. Е. Макарова, М. И. Иванов (иккиэн Арыылаахтан) эдэрдэргэ холобур кордероллор, комөнү оҥороллор. Итинэн оссо сыҥыннаһар, кэнгэтэр иннитэн наилиэктэрдээҕи культура дьыалаларын үлэлиттэрэ, совхоз зоотехникатара кордорон агитация фэрилларын утумнаахтык туһаналлара наада.

Үүт ыамын үрдэтиигэ резервалар баалар. Совхоз үрдүнэн билигин 60 ыанныыксыт туспаах былаанныах уонна эбэһээтэлистибэлээх үлэлээн кэллилэр. Ол эрээри былаанналары 17-лэрэ эрэ толордо. Билигин даҕаны ыаҥы ыыр, ити майын омсолоох практиката баар. Маныаха кинэстэҕэ управляющайдар, бригадьыырдар, зоотехникатар сөптөох дьаһалы ылбакка кэлэллэр. Сайыныгы оттуулар бириҥдиилээх бастыҥнар бурчуйдарынан, суҕуйан ыах уолар. Онуоха бу-

таҕан базатын тэриниигэ, боруоданы туспарыыга, тыыннаахтыы ситиигэ болҕомтоҥ түүҕүрдэр наада.

Дакылаатка итинэ тэҥэ аҥаардас, тутуу, эт оскуотуна [illegible] Ф. А. Осипуруустар ыытыллыыллар.

Бастыҥнар слеттарыгар тыл эпидемиологическэй [illegible] хаачыстыбатын таһаарыыга, [illegible] дьаһаллар, [illegible] суох [illegible], [illegible] туоратыыга, үлэ көмөлөрө [illegible] хомсаныы таһаарыыга, о. д. а. сөччүмнэх оҥоруустарга туналдылар.

Совхоз чемпиона [illegible]ыкыта М. И. Иванов (Арыылаах) маннык боруоданы туспарыыга, былаанныах ыаҥа барытын маныыксыт идэтигэр тардыыга, ыччаттары аналлаах орто үөрэхтэ ыытыыга көтүтүүлэр баалларын бэлиэтээтэ. Киин былыргы ситиһиитин коллектив бары ситиһиитин быһыытынан сыаналаан туран, үүммүт сылга хас бириҥин фуражнай ыаҥыттан 3000 кг-тан итэҕэһэ суоҕу ыырга соруктанарын биллэрдэ.

Оройуонга ыытыллыаах Арыылаах отделениетын управляющайа Б. Е. Борисов эбэһээтэлистибэ туоруутун хаамыытын кытта биллиҥиэрдэ уонна шефтээх тэриллэлэр былыргы кыстыкка оҥорор комолорун ыйын махтаныы тиэрдэ.

Совхоз рекордсмен буолчута М. И. Лазарев былыргы кыстык соруктарыгар тохтоото уонна байэтин сорох бултуур ыымаларын туһунан кэпсээтэ.

— Үүтү ыыыга ордук саас уонна күһүн үлэни молтотобут, эбии аһылыгы ити кэмҥэ сиэтиэхпит,— диэтэ [illegible] Дьаһаллар [illegible] Н. Н. Дьяконов фермаларга сылдьыс уунан хаачыллыы молтобун, уу ыалыыта сиэтэ кыыллыоатын кратиилаата. Итиннэхэ тыа хаһаайыстыбатын производственнай-техническэй хаачыйыны оройуоннаах, хаҥыйыстыбатын культураҕа комо оҥоруутар кордоото. Киин бурдук сирин оҥоруурга, бурдуҥ харайыыга дьон болҕомтотун тарта.

Сылаҥ отделениетын опытаах суоҕутта, [illegible] таһаарыыт А. У. Макаров сүүрүөччэ сылдьарыгар [illegible] ахсыттан [illegible] ыыллаарыгар этэ туран, үлэҕэ эпидемиологическэй дьаһаллар молтобун кратиилаата. Кырдьаҕас ыанныыксыт бостуук үлэтэр бастыҥ дьоҥу ааныыра, ыччаттары суоҥу үлэтэр тардыыга этэ.

Совхоз чемпиона осеменатора И. А. Попов (Арыылаах) бэйэтин үлэтин туһунан кэпсээтэ. Киин сиэмэ таһыытыар быстаарыылар таһаарыылларын, сиэмэлиир пуунар кордобулга ситэ эпидемиологическэй, комолоҥор үлэһит суоҕун, осеменатор идэтигэр үөрэтиигэ итэҕэстэр сыалларын ыйда. Итини тэҥэ быйыл сиэмэлээмэр ыыахтар быһа туһүүлэрин таһаарбат ньиҥ охсуһарга ыыырда.

Слекка итини таһыынан XXXI уобаластаабы партийнай конференция делегата, Сылаҥ отделениетын эбии аһылыгы оҥорор звенотун звеньевойа А. И. Макаров, Китэнгэ отделениетын ыанныыксыта А. М. Неватьева, совхоз кылаабынай зоотехника С. И. Яковлева уо. д. а. тыл эттилэр.

Бастыҥнар слеттарыгар шефтээх Нерюнгри куорат монтажниктарын делегацията кыттыыны ылла, делегация салайаатынан И. И. Кропоткин үлэһиттэри эҕэрдэлээн тыл этэ.

Слет кыттыылаахтара совхоз 1979 сылларааҕы эбэһээтэлистибэтин бинир сааһаан бигэргэтиллэр.

Сыл түмүгүнэн отделениолар куоталаһыыларыгар бастаабыт Арыылаах отделениетыгар көҥөрүлэ сылдьар Кыһыл знамя туттарылыыта, рекордсменнарга, чемпионнарга ыыппыт кэтэрдиллиэ, бинир дипломнаах бастыҥ үлэһиттэргэ грамоталар, сыаналаах бэлэхтэр туттарылыннылар.

С. ПОПОВ.

СНИМОККА: слет саалатыгар.

Хаһаайынныы харабынан көрүөххэ

КӨДЬҮҮСТЭЭҒИН ТАЛАН ҮЛЭЛИЭХХЭ

П. Пудов сүрүгүн дьүүллэһэбит

Норуот хаһаайыстыбатын араас салаалларыгар тэхсыгаллыр хоромньулар, бөөр кыахтары ситэ туһаммат буолуу туоларыгын П. В. Пудов сүрүгүн дьүүллэһиигэ кыттан, бэйэм совхоһум, отделение үлэтигэр-хамнаһыгар комолоох буолуоҕай диэн, саҥаны атастаһыахтыы баҕарабын.

Аспыт сайын биһиги отделениебыт оттуур ходуһалара сылгы ыах сүөһү атаҕын аннытар тэпсиллэн, онно эбии аһыыр даҕаны сиэн-нуттуоннаах оту биэрбэтэхтэрэ. Былаан туолбатаҕын тоҕо даҕаны дьыл курааныгын эрэ быһаара сатаабыт иһин, общественнай сүөһү аһылыгын бэлэмнээһинигэ ити эмиэ улахан оруста, ночоокко тэпсэ. Биһиэхэ күрүө, хаарчах тутуутуттар сөптөох болҕомто уурулуубат буолла. Маныаха салаата даҕаны сылгыһыттарга, бириҥдиилээх бастыҥнарга уигуохтаах-сүүгүохтаах кордобулу туруорбат, эпидемиологическэй үөдэтэр дьаһаллар ыыллыыллыбаттар.

Агроном П. В. Пудов бэйэтин ыстатыйатыгар минеральнай уоҕурдуулары ходуһаҕа уонна баһыныаҕа киллэрии агрономическэй кордобуллэрэ ыраатыыны эпидемиологическэй туһунан саамай сөпкө суруйар. Холобур, биһиги даҕаны ходуһаларбытын уоҕурдуулуу ылан көрүөҕүк. Былырыын саас Кирэгэн уонна Арыылаах отделениелэрин Эбэ, Мэҥэ, Марҕа Баалы, Мэйиэ, Ньуурут, Уһун Оҥоон, о. д. а. киэн ходуһалардаах алаастарыгар минеральнай туустары ыам ыйын саҥатыгар, тоҕо эмиэ сэасны хаар уута куоппуттуун, сир кубарыччы куурбутун көрөн туран ыспыттара. Итиннэ саас курааныгын буолбуттара. Иннь тыыннаах минеральнай уоҕурдуулар туох даҕаны кодьүүһү биэрбэтэхтэрэ. Мин санаабар, бу оттуулар ити туустары үрэхтэргэ киллэртэрбит буоллар аспыт сайын балачча туһанарбыт хаалла. Ыам ыйын тиҥэх күннэригэр диэри Таҥда уонна Баайаҕа үрэхтэр уутуйан турбуттара. Онон кутуллубут минеральнай уоҕурдуулар сууруллан, сиргэ ыгын, өнсүүтүох усулуобуйаларга баар эта.

Костөрүн курдук, тоҕо эмиэ өрэскуотунан, албах тубуттэн ыраах сиртэн тиэйиллибит минеральнай уоҕурдууну итинник олохтоох усулуобуйаны аахсыбакка, кодьүүһү ылбат тыа туттуу хаһаайыстыбаны ночоокко тэбэр. Ону иннинитин биһиги специалистэрбит, туһаанныах үлэһиттэрбит учуоттуулларга наада буолсу.

Биһиги сүрүннэн оттуур Таҥда, Кучара, Наммара уонна Баайаҕа үрэхтэрбит 1967 сылтан саҕаан дуҥалара астарыллан, ыраастаан туралларын. Бу, биллэн турар, улахан туһалаах буолла. Ол эрэ, ыр сыл ахсын иннинэ ыраабакка үлэлиэр-хамсыыр киһи хаһаайынныы харабынан көрдөөҥ, ити үрэхтэр ходуһаларын оҥоруурга сыыстарыылар тахсыбыттара мөкүүрэ суох.

Саас ахсын үрэхтэр сүүрүгүрдэр сүннүүлэрин дуҥаан буолуу астаран кэ, биһиэхэ, үүгэ тоҕойдорго, хоннохторго уу хөнөр буолла. Ходуһа үүнүүлээх киэн отто онон аанньа оттоммот, уугга быдьыалар. Муох кырыстаах сир курууттуп тымныы, күдүк буолан от ниэҥэс, убаҕас тыа хойутаан үүнэр. Быһа барыйан эттэххэ, оҥоһуллубут үрэхтэрбит ходуһаларын 30-40 бырыһыаннара уутуйан сытар. 1965 сылларааҕы Таба Баалыыан, Дьолгорон, Убай Арыылаарыыан, Хаһаҕыыан, Сылдьарыыан быһыт быспыттара. Ити Баайаҕа үрэхтэр. Бу аттаммыт сирдэриэн быыттар, дуҥа астарылларыта былаана, улахан толуйа суох, хайа түбэлэх оҥоһуллубуттар. Иннэ тыыннаах киниилэр саас ахсын ууну тутан, бэйэлэрэ даҕаны олус уутуйар үрэхтэр ходуһаларын кыаратан иһэллэр. Ити, биллэн турар, хаһаайыстыбаны ночоокко тэбэр. Маны иннинитин болҕомтоҕо ылар быыт наада дии саныыбын.

Г. ПОПОВ.

«Чурапчы» совхоз рабочай.

Кытаанах.

НАРОДНАЙ ХОНТУРУОЛ СТРАНИЦАТА

МААССА ХОНТУРУОЛЛУУР

Сиэри таһынан бытаары

Народнай хонтуруол оройуоннааҕы комитета ССКП обкомун уонна Саха АССР Министрдэрин Советын биһиги оройуоммутугар общественнай сүөһү быйылгы кыстыгын тэрийиигэ таһаарылыбыт бодоҥ итэҕэстэр туһунан Субуруускай аатынан совхоз директора А. В. Ефремов информациятын ылынна.

Уураах толоруута совхоз дирекцията кэккэ дьаһаллары ылбыт. Ол эрээри олор миэстэҕэ олохчо киллэриллэн испэттэр. Алтыннык мэлдьи Саха АССР Министрдэрин Совета бу совхоз салалтатын отчуотун истэн баран, кормоцехтар уонна кормокухнялар сыта үлэлээбэттэрин ыйыта.

Дуолаҥы сүүрүн аһылык быһыытынан туһаныы быстар молтохтук тэриллибит. Мырыгаҥа, Кындыгга, Болтоҥоҕо «Сарданга» ферматыгар аһылык бу норуоҥа сиэтиллибэт.

Дуолаҥа саппааһа суоҕун кэриэтэ. Бастаабаннай үлэлиир звеноларга таһар техника сыһыарылыыбакка, этыы ким эрэ тиэйэн биэрэрин кэтэһэр курдуктар.

Техника алдьаныытыттан сүөһүлэр 2-3 хонукка аһаабакка, уулаабакка туралларга үгүс. Ол да тэҥэтэ кыстыжа кирбэн бэрэн сүөһү быһа түстэ. Аспыт үс ыйга 84 сүөһү коньунэн оҕуннна. Үһүс, тордус сортаах сүөһүлэр ахсаннарга 296-ҕа тиийдэ. Сүөһү өлүүтэ тохсуньута да салҕана турар.

От аһылык кэмчитин үрдүнэн эбии аһылыгы күһүн эрдэттэн сиэпиэккэлэр үүт мамыт графига баара-суоҕа 63 бырыһыан толоруллан иһэр. Бу күннэргэ ыраах чиэппэрин кэриэ эрэ ыытар. Кыбыларга от саппааһа суох, сымыйа үрдүттэн олороллор.

Народнай хонтуруол оройуоннааҕы комитета Саха АССР Министрдэрин Советын государственнай быаннарыгар толоруута, общественнай сүөһү кыстыгын тэрээһинин туһунан туһаайыллыбыт уураахтарын олохчо киллэриигэ бытаарыыны таһаарбытын иһин совхоз директора А. В. Ефремовка кытаанах бытааннары биэрдэ. Общественнай сүөһү үүсүтүн кэнньүкэн өлүүтүн, үүт ыаҥа тэҥнэры түһүүтүн, улахан хоромньу оҥоһуллубутун иһин Соловьев отделениетын управляющайа И. И. Филиппов кытаанах бытааннары ылла. Эпиэтинэс, хонтуруол, ирдэбил суоҕуттан үгүс техника алдьанан, сүөһү ыарахан кыстыгын быһаарыыта мэһэйдэр тахсыбыттарын иһин совхоз кылаабынай механига М. М. Охлопковка бытааннар бэриллиннэ.

Оройуон совхозтарын комсомольскай тэрилтэлэриниэҥин «Комсомольскай прожектордар» штабтара 86 чилиэннэх. Бу общественнай сүөһү билиигин курдук ыарахан кыстыгын этэҥнэ туораабыгына үлэни тэрийиигэ, онуоха тахсар итэҕэстэри миэстэтигэр тута көннөрүүгэ комолоһуугэ улахан күүс буолуохтааҕа.

Билигин совхозтар прожектористара итинник итэҕэстэри арыйыыга үлэни молтохтук ыыталлар.

Онон сибээстээн хиилэр кыстык хаһыык бошуруостарыгар сүүрүн болҕомтону уруоохтарын собутар тохтуоҕу баҕарыллар. Ол туохтарый?

Фермаҕа оту сиэһин графигын хонтуруоллааһын. Ферма ахсын оту сиэһин дневниктэрин олохтоһуун.

Маныаха учуоттаныллыахтаах:

— ыйдарыынан тоҕо от сиэнилиэхтээҥин графига, угуллубут от нүөмэрэ, от сиэнинтэ, кэмчилээһин, ордук сиэһин;

— хайа күнтэ хаһыык тракторист, шофер хас нүөмэрдээх, центнердээх, хаһыык сортаах оту тиэйэ-тиэйэ регистрациялааһын уонна ол от хас күн сиэммитин, тиэйиитэ тахсыытын уларыта суруйан иһин;

— фермаҕа күүгүнэн баар от саппааһа, оту сиэһин нуорматын тутуһуну хонтуруоллааһын.

Кыбыыны өрөмүөннэһиин, ыраастык тутуону ирдээһин.

Ходуулу, от сыатын хомуйан көөнньөрбө оҥоһуутугар туһаныы.

Эбии аһылык оҥоһуллан сиэтиллиитэ, комбикорму харайыыны кэчэйии.

Дьоҥу кытта үлэни туһсарыы.

Социалистическай куоталаһыыны тэнитии, ол түмүгэ ый ахсын таһаарыллан туһаах коллектив иитиигэр дьүүллэһиллэн иһиитин ситиһии.

Үлэһиттэр олорор усулуобуйаларын туһсарыыга баар итэҕэстэри туоратыыга комолоһуу.

Кордорон агитацияны туһсарыы, кыбыы муннук үлэтин саргэхситии.

Кыбыы муннукка баар буолуохтаахтар: коллектив чилиэннэрин исписиэнэ, общественнай содулаахтара, бириидэлээн чилиэннэрин кордоруулэрэ, былааннара, социалистическай эбэҥэтэлистибэлэрэ, бастыҥ опыт библиотечката, хаһыат матырыйаалдара, плакаттар уонна лозуннар.

Отделение, бригаадэ, ферма кордоруулэрэ ый ахсын саҥардыллан ыытыллыахтаахтар.

Фермаларга «Резервэ дневниктэрин» олохчо ыыллыахтаах иэдэ. Онно ферма үлэһиттэрэ бэйэлэрэ уонна фермаҕа сылдьыбыт салайааччылар, специалистэр ферма үхтэки тэрээһиннэригэр баар ис кыахтары, резервтэлэри суруйан хаалларбыттарын, олор туһаҕа тахсыыларын хонтуруоллуохха.

Үлэһиттэр эпиэтинэстэрин мунутуурдук күүһүрдэрэ кыһаныахха. Подчетчиктаах үлэһиттэртэн общественнай сүөһүнү көрүү, ыы-хараайыыны, материальнай ресурсалары харыстааһыны кэчэйиини кытаанах тык ирдиэхха, «Комсомольскай прожектор» штабын мунньахтарыгар чаастыы отчуоттатыахха.

Рейдэлэр түмүктэрин совхоз, отделение салалтатыгар тута биллэрэн, суһал дьаһаллары ылалларыгар комолоһуохха.

Оройуон комсомольскай прожектористара общественнай сүөһү ыарахан кыстыгын этэҥнэ туоруурга барыы күүстэрин, дьоҥуордарын уураллара, онуоха кэ, киилэр үлэлэриэр народнай хонтуруол группалара сүрүннэн комолоһоллоро эрэйиллэр.

В. ПОПОВ,
«Комсомольскай прожектор» оройуоннааҕы штабын начальника.

СОВХОЗТАР КОМСОМОЛЬСКАЙ ПРОЖЕКТОРИСТАРЫН СОРУКТАРА

Карл Маркс аатынан совхоз бэрт эйбэх техниналаах. Ол гынан баран автомашиналар, тракторлар, о. д. а. үлэлэрин хаччыйыахтаах нефтебазалар туруктара кордобуттэ ыраах эппиэттэ-эбэттэр. Баһаарынай оттуоҥ эмиэ. Сорох заправкалыыр пууннарга уматык хараллыыта, ороскуоттаная да иһиитэ үчүгэйдик учуоттаммат. Ол совхоз, отделение салалтатыгар бэркэ диэн биллэр эрээри быһаарыллыах дьаһаллар ылылыыбаттар.

Маннык дьаһаллар: Бахсы отделениетын нефтебазата кэнниэ кэмнэ сиэ балачча тубуста диэххэ сөп. Оттон Мугудай отделениетыгар баар нефтебаза туруга олус мөлтөх. Онно бензиҥ ороскуоттааһын эрэ учуоттанар. Дизельнай уматык туттуллуута олох дьаҥы хонтуруолламмат кэриэтэ. Механизаторлар бэйэлэрэ сүүрдэн кэлэн төһө наадыйдыларынан куттан бараллар, төһөнү ылбыттарын сэрэх быһыытынан тэтэрээннэ балаҥтаан кэбиһэллэр. Иннэ гынан камнэх тонначчча уматыгы кэмчилээбиттэрэ, аһара ороскуоттаабыттара биллибэт. Маннык сыһыаны конвеерге уолдьаста.

Одьулуун отделениетын нефтебазатыгар балаһыанньа атын. Манна бензиҥ, дизельнай уматык кытаанахтык хонтуруоллаллар. Төһө ороскуоттаммыта уоппуу хоно-хоно мэрэйдэнэн, учуоттаная иһэр.

Манна даҕатан эттэхха, отделениелар нефтебазаларын ахсын үлэһиттэр хамнастара тэҥэ суох. Ону иннинэн совхоз салалтата учуоттуурдар этэбин.

Хас заправкалыыр пуун ахсын харабыллары ылыахха баар эбэ. Ол нефтебазалар туруктарын, үлэлэрин туһсарыыга комолоох буоларга сыаналаах суох.

А. ГРИГОРЬЕВ,
народнай хонтуруол группатын чилиэнэ.
Одьулуун.

КӨННӨРӨРГӨ УОЛДЬАСТА

Сылгыһыттар сүбэлэһэллэр

Тохсунньу 19 күнүгэр оройуон сылгыһыттарын сүбэ мунньахтара буолла. Онно быйыл сылгы кыстыта ыарахаттыгынан иннинэ соруктар түстэрэ, дакылааты райсовет исполкомун тыа хаһаайыстыбатыгар управлениетын начальника Е. П. Коркин оҥордо. Дакылааты дьүүллэһиигэ сылгыһыттар активнайдык кыттыбыттар. Маны аллараа кистэлэҥ этиилэриттэн билиҥнээрэбит:

ТОЛСТОУХОВ М. С., Карл Маркс аатынан совхоз сылгыһыта.

— Биһиги совхоз Мугудайдаабы отделениетын Дмитрий Тарасович Сивцев старшайдаах сэттэ киһилээх звенота онус ыытылгыр куһаҕана суох кордоруулэннибит. Бастыҥ сылгыһыттарбыт В. И. Смирников 85 биэтэн 85 кулуну, В. Я. Захаров 83 биэтэн 83 кулуну ыланнар, орой он рекордун туһсардылар.

Билигин, хаанна баҕарар курдук, биһиэхэ эмиэ сылгы кыстыга уустуур. Сылгылар маассабайдык аһылыккаа киирэн эрэллэр. От ыаах сүөһүгэ да олус кэмчитик бэриллэр. Онон уулуубут ошуулар эбии комбикорму сиэтэн сылгыны хастарыы аҥардаах сыл таһаарар быыаннаахпыт.

КРОННИКОВ Ф. Д., Субуруускай аатынан совхоз сылгыһыттарын звеньевойа.

— Сэттиэ буолан 750-ча сылгыны көрөбут. Билигин биир дааны кыра сылгы суох. Быйыл Соловьев отделениета баирдии биэҕэ балтараалыы центнер оту укта. Ону маҥтан ыла сиэтэр быыаннаахпыт.

Быйыл хаар олус хаһыы. Амма ходуһаларын киэҥчи тибэн кэбистэ. Иннэ гынан сылгылар туора уроххо тарыстылар. Итиэ көрүүнү-истиини уустуурдар. Онно, мин саанаабар. Амма муунуугар тракторынан талтаҕа аотарбын, комбикорму тарбатан аһатыахха баар этэ. Кулуун аҥын быйыл хаһаанньыгаабар даҕаны маассабай буолуох чинчилээх. Билигин хаһыы-үйэ 20-ҕэ тиийдэ.

ЛЕБЕДЕВ П. И., «Чураапчы» совхоз сылгыһыттарын звеньевойа.

— Мин салайар Сылаанаабы звеноҕар 886 сылгы кыстаан турар, итиннэ 224-дэ ыччат сылгы. Хаар олус халыҥ буолан сылгылар хомураҥы ыыйан хаспат буолан эрэллэр. Онон сылгы ырытаннымыр кутталлаах. Билигин аһылыккаа киирбит сылгыга 150 центнер оту сиэттибит. Кыстык устата биһиэхэ 1123 центнер от көрүллүбүтэ. Ону бу күннэргэ угаллыбыт этэбин. Биһиги Дьаарылла эргин алаастарга «Беларусь» тракторынан суол тэлэн биэрдибит. Итиэ сылгы алаастан аласка көһөн хаһарыгар улахан көмөлөөх буолла. Маҥы атын сирдэргэ эмиэ олохтуур быыаннаахпыт.

САРГЫДАЕВ Н. Е., Эрилик Эристиин аатынан совхоз сылгыһыта.

— Мин сылгыга саҥа үлэлээн эрэбин. Онон опыттаах сылгыһыттар көмөлөрө, сүбэлэрэ амалыра улахан паада. Маныаха звенобутугар сорохтор оттуоҥэриттэн сөптөөх сылыан олохтоимото хомолтолоох. Биһиги транспорбыт суох буолан ыраах сирдэриэн талаһыйэн сылдьарга улахаммын эрэйдэхэбит. Иннинэ совхоз пут салалтата маны учуоттуурдар этэбин.

Хаар халыҥ, хаһыы мин тох. Иннэ гынан сылгылар мөлтөөн эрэллэр. Кыттар кулуннаһыннар тахсыталыыр кутталлаах. Ол эрээри биһиги быйылгы кыстыгы ситиһиилээх тик түмүктүүр туһугар бэйэбититтэн тутуу итэҕэ барытын оноруохпут.

СИМОККА: Сылгыһыттар сүбэ мунньахтарын кыттыылаахтара сынньалаҥ кэмигэр. (Хаҥастан) К. Д. Павлуцкай—Субуруускай аатынан совхоз Болтоҥотоорду отделениетын звеньевойа, Н. З. Новгородов—Эрилик Эристиин аатынан совхоз сылгыһыта, В. И. Смирников—Карл Маркс аатынан совхоз сылгыһыта, В. В. Шөрин— Чураапчы совхоз сылгыһыта, тоҥор Н. С. Дорофеев — Субуруускай аатынан совхоз сылгыһыта.

П. Окопешников фотота.

Көдьүүстээх көмө

Ааспыт икки оробуоп күнүгэр оройуон кэнниэ тэрилтэлэриэн комсомолсыыстара Субуруускай аатынан совхозка кыстыкка комелеһиэн субуотуннньукка сылыттылар.

Болтоҥоҕо 12 тонна дуолаҥа кырбаппа, 28,5 тонна комбикорм дьаарыстаппа. Итиэ үлэлэри олох-дьаһах комбинатын (комсомольскай тэрилтэ секретаря А. Захарова), «Якутсовхозстрой» холбоһук ТМУ-гын (секретарь В. Тесов) комсомолсыыстара тэлэрдилэр.

Хатылыга Лаҕаады фермаҕар субуотуннньук кыттыылаахтара таллах быыстыгар үлэлэтилэр. Бэс күн маннык 25 тонна таллах баламмэннэ. Онно кыттыбыт тыа хаһаайыстыбатын производственнай техническай хаччыйыы оройуоннааҕы холбоһуктуун (секретарь Н. Кривошапкин), райсовет исполкомун уонна отделын (секретарь Е. Захарова) уонна коммунальнай предприятиелэр тыа туһсарын оҥоруу комбинатын (секретарь Г. Пестерев) комсомолсыыстара отделение салалтатын мастаабын ылылар.

Оройуон комсомолсыыстара маныы кэмнэ иннинэ итиэ совхозтарга тиһигин быстыанка кыстарга быыаннаахтар.

В. СИДОРОВ.

Аҕааччы санаатын этэр

УЛАХАН КӨТҮТҮҮБҮТ

Мин, байам саҥаабар, биир кэскиллээх болҕуруону котоҕоору гынабын. Ол бүгүҥнү сайдыылаах олох кордобулүгэр быһаччы сыҥаннаах. Биһиги оҕо кэнсиэ дэтиттэр сайдыылаах кэһии буоларын туһугар үлэлиибит, олоробут, туох баар дьоҕурбутун, сырабытын - онно аҥыыбыт.

Ороҥуонуга быйыл 4 тыс. тахса оҕо үөрэнэр. Кинилэри 465 учууталлар, воспитателлар үөрэтэллэр, иитиллэр. Маны таҥынан терепнуттэр, тэбилиэнньэ бүттүүнэ саҥа дьону иитиигэ болҕомтотун уурбат буолбатах. Бу—улахан күүс.

Биллиэн үөрэҕи биллиэ эрдэх оскуолаларга балаччы үчүгэй түмүктэрдээх. Араас куруһуоктар үлэлиллэр, быаччардар ыытыллаллар. Барыта сүн баар курдук. Ол эрээри куруһуоктар мөлтөхтүк үлэлиллэр. Ол иһиттэр ортук литературнай куруһуоктар умнуурга хаалаллар.

Өрдөөҕүтэ Чурапчы, Сылаан оскуолаларыгар тарилла сылдьыбыттара баара. Биллиэн Болтого оскуолатыгар оу курдук тэриллибит курдук. Атын сиргэ баара биллибэт. Биһиги ороҥуонуут биллиилээх ученайдары, художниктары, артистары, суруйаччылары, муосчуттары уо. д. а. биэрбитэ биллэр. Олор барыа оскуола саартатыттан тахсыбыт дьоннор эбээт. Кинилэри тилэх үөтэһиэх, олук уурсуох резервэбит хаана баарый? Быстахтык ыллахха, литературнай куруһуок биллиэн тоҕо койгөтүйдэ? Үүгүс оҕолор саха тылын уус-уран литератураны аахпаттар. «Биһиги нууччалыы иитиигэ эҥабыт»—диэн буолар. Ол нууччалыы аҥыыны ким тэрийэрэ, хоптуруоллуура биллибэт, оҕолор аахпыттарыттан тоҕо туһаналлара эмиэ костүбэт. Быһата, бу дылалаҕа эрдиитэ суох тылынан устуу баар диэтэххэ оҥуртас буолбата буолуо.

Иститут кэпсээниэрин, норбут киниилэрин туһунан кэпсэтиллэ сылдьыбыттара, сорох үрдүкү да кылаас оҕолоро олох сатыы ситиммэт, уустаан-уруннаан, кини саҥаарар тыла суруйуоктар. Биллиэн ыллыгы сэҥэнэ, үһүйээнэ, остуоруйаны, тиэмэлэрэ, чаастарбыт, ойоҕоскуо ыраахтарыы, о. д. а. саҥаарар оҕо ахсаана аҕыйахтык. Олохтох чаабыннан эта да барылыыт. Онуохайдыыртан, сахалыы тылынахтаах куолаһынан ыллыыртан оҕолор ыгысталлар. Арай, мин оҕо ордэхпинэ, Толойго Бурдуктаах уола диэн оҕо остуоруйата, олохтох үгүс буолан, ыалга маны хоноо аатырарын бу баар курдук ойдуубун. Абаһыгыын, ийэлэрэ бухатыырын охсуһуннаран, мунньана олороро бу баарга диэри.

Ырыа былыр-былыргыттан норуот арахсыспат эрэллээх ардыалдыта. Ырыа—бу биир саамай ыллыдыр, уустук, мэлдьи эдэр, нарын искусство. Алмаас таабы араас оҥнээх диэллэр. Ол курдук, биһиги бүгүҥнү ырыабыт-хоһоонноммут араас оҥнэн ооннуур, ситэр, иитэриэйэр.

Ырыа иитэр суолталаах дуо? Биллэн турар, наһаа улахан суолталаах. Норуот дуһатын таба этэр, таба хоһуйар поэт тыла хаһан да умнуллыбат, өлбөт үйэлээх. **Ырыа, хоһоон** күүстээх хоһоонноох тылларынан Пушкин, Лермонтов, Некрасов уо. д. а. улуу аймаҥнаалара биэрбиттэрэ. Сахаҕа даҕаны хомоҕой тыллаах ырыаһыттар, хоһоонньуттар, кэпсээнньиттэр бааллара, баалларбыт даҕаны.

Ыллыр уруу (сыбаайба), ыһыах, айан, бултуу барыы, кэргэн кэпсэтии, таптал ырыанан дьоҕуһуоллаара. Сири-дойдуну, аал уоту аҕааһын эмиэ ырыахоһоон ыйбистээх тылынан этиллэрэ. Оттон кыргыска, сэриигэ ырыа ханна этэй? Сир биир—инники-кэйиигэ.

Биллиэн, бу олохха, бу саамай дьоллоох кэмнэ, ырыа, хоһоон, уопсайынан уус-уран аймаҥнаа суолталара өссө улаатар.

Ол гынан баран саха тылын уус-уран литературатын кабинеттара, литературнай музеуктар сорох оскуолаларга тэриллибэттэрин көрэбэт. Суруйаччылар музеуктарын оҥоруу, юбилейдарын дорҕоонноохтук атаарыы, көрдүүлэри тэрийии сороҕор суолтатыгар эрэ, кодьүүнэ суох ыытыллар. Ол түмүгэр бол улахан кылаас оҕолоро саха бөдөҥ суруйаччыларын чопчу бу диэн билбэттэр. Этэ биирдэн суруйаччы туох аймаҥыларданаҕын билиэхтэрэ баара дуо? Бу—барыбыт көтүтүүгэ, бөдөҥ итэҕэспит.

Оскуолаларга оҕолор личный дыылаларга ырааҕынан итэҕэстик, биир халыбынан оҥоһуллар чахчыта баар. Дьиҥнээх, оҕо кыра эрдэҕиттэн үөскэбит, иитиллибит истории, кини таланна, дьоҕура, туохха баҕарара, дьиссиплинэтэ, терепнуттэрин анкетата олоччу баара буоллар, оҕону иитиигэ, үөрэтиигэ улахан комолоох буолуо этэ. Дьэ бу иһин учуутал оҕону толору учугэйдик билэ охсубат. Ол тэбиитигэр оҕолору куруһуокка хайа туһаҕынан ыыллар. Холобур наар уҥкүүтэ барыахтара, баҥтэр наар сиэрча суоттарыахтара. **Оттон литкружокка** оҕону буларбыт күүтүмэй.

Чурапчы оскуолатыгар биирдэ Г. И. Макаров — Дьуон Дьаҥылы тэрийбит литкружогар 12 кыыс баара, оттон уолаттар букатын да кинрбэтэхтэр этэ. Истиэнэ хаһыаттарын редколлегиятыгар бу оскуолаҕа эмиэ барыта кыргыттар. Ити аата тугуй? Тоҕо уолаттар туора хотоҥ сылтаҕаллара көҥүлүй? Учуутал, кылаас салайаччыта, пионерскай, комсомольскай тэриллэлэр тоҕо сүрүннээбэттэрий? Терепнуут хаина баарый? Ама, оҕото киэҥ баллыгыах, дэгиттэр сайдыылаах буолуон сааҕа, бат ааҥ дуо? Терепнуут оҕото хаанык куруһуокка дьарыктанарын, хаанык киниигэ аҕарын сэҥээрэр дуо? Туома, үүгүс терепнуттэр оскуоланы ыытта сибээстэрин быспаттар. Уруок диэн—уруок. Терепнуут оҕотун күннээҕи сылаатынан дуоһуйара сыыһа. Дьэ, бу баар биһиги улахан итэҕэспит. Оҕо сайдыыта, интиллиитэ оскуола тас үлэтиттэн—оҕолор куруһуокка үөрэнилэриттэн, общественнай үлэҕэ ыытыллыыттан, ыытыллар бары культурнай дьаһалларга ыытыллыыттан улахан тутулуктаах.

Итиэннэ этэн туран, оскуолаҕа тэриллэр үүгүс куруһуоктартан мин литературнай куруһуокка уонна оҕо иитиитигэр сорох саҥаларбар эмиэ болҕомтэбэтэх тардаары гынабын. Туох-хаанык иитиигэ оҕолору куруһуоктарга тардыыны булгуччулаах режимнэ киллэрэр наадалаах. Куруһуоктарга оскуола салалтата тоҕту эргиллиини оҥороро наада. Онно оҕолору бары оттунан ырытан, дьиҥнээхтик чинчийэн ылар үгэһи олохтуохха. Эйиги билэргит курдук, оскуолаларга саха тылын уонна литературатын чаҕа комчитик бэриллэр. Ити аҕыйах часка хайа да бэйэлээх учуутал дириҥ билиини, литератураҕа умсугуйууну биэриэн табыллыбат. Ол иһин оҕо куруһуок кэмиттэн балаччы иниики хардыыны оҥоруон сөп. Маны таҥынан литератураҕа таптаны иитэрэ кинигэни аҕыы, онно конференциялары ыытыы суолталаахтар. Ырыа биччэрдэрин, фестивальдарын, хоһоон биччэрдэрин тэрийии эмиэ туһалыахтаах. Литературнай куруһуок литератураны теориэтиттэн билиһиннэриэхтэн саҕалаан үөрэҕин ыытыахтаах биллэр. Ол гынан баран практикатаах суох туһата кичэ буолуо. Хайаан да эрчиллии наада. Маннык үлэ көрүнэ үүгүс. Холобур, кыракый хоһоону таҥнытан, кыракый кэпсээн оҥоруу. Айылҕа костүүтүттэн ыстатыйа, кэпсээн сүрүйүү. Онуу бинир эмэ күннүүтэттэх хоһоонно эрэтиллэр.

Субуоталарга буолар биччэрдэр үксүгэр дьиҥ тэрээһиннээхтик, үрдүк бөдөҥнээхтик ыытыллыыбыттар. Тыһата суох бөдөҥнэннэ наһаа аҕыс бириэмэ барар диэн саныыбын.

Бу хайысхаттан үлэни оскуолаларга коллективнай күүһүнэн тэрийдэхха, бука, кылаллыа этэ буолуо. Кэлин 20-ча сылтан баттах оройуон үрдүнэн хас тыһыынча оҕо үөрэнэн бүтэрбэтэ буолуой? Олортон биир эмэ чаччы талаанныах оҕо көҥүнэ дуо? Аналлаах үрдүк үөрэҕи бүтэрбит биир К. Михайлов диэн драмартистаахпыт (Хоптоҕо) уонна баара биллибэт, Суруйаччы художник буолар-га тардыһар оҕо баара эмиэ костүбэт. Бу олус дьиксинниллээх итэҕэс. Оттон атын оройуоннар оскуолалара бу оттунан биллэр ордуктара кэһии хараҕар быраҕыллар. «Бэлэм буол» хаһыакка үөрэнэччилэр хоһоонноро соторуу-сотору тахсалларын көрэбит. Онно биһиги оройуом-мутуттан саатар заметка сыыһа да тахсыбат. Эта былыргы сэҥээнэрэ, остуоруйалара хомуйуохтара баара дуо? Аҕа дойду сэриитин, гражданскай сэриитин, гражданскай сэриитин кытыылаахтарын ахтыыларын суруйуу бакаа суоһу эрэ миниэнитигэ сылдьар. Оройуоннаах народнай театр художника коммунист Дьячковскай В. Н. Чурапчы орто оскуолатыгар куруһуок асыыта саҥардыы буолла. Ол эрээри 8 оҕото быйыл художественнай училищеҕа киирэн, үөрэнэ сылдьаллар. Бу үтүө саҕалааһыны атын оскуолаларга тоҕо сэҥээрбэттэрэ буолуой? Художник ыдаатах дьоннаан балаччы баалларбыт. Холобур, интернат-оскуола территориятыгар 3 тэнгиэн олорор, Чурапчы аҕыс кылаастаах оскуолатыгар кэнгэнин Антипинэр, Одьулуунга Павел Федоров, Линиигэ Ким Колесов баалларбыт. Оҕолорбут таҥан, сүүмэрдээн, тэптик сонус хүтэхчуоктары тэрийиэхтээн этэ.

Литературнай куруһуогу саха тылын уонна литературатын учууталлара тэрийэллэрэ хаанан да кэлэллэриэх. Оҕо дэгиттэр сайдыытын ирдэбилин норуот үөрэҕириитин ороҥуонаабыт отделы бинир суол тыыннаах боппуруоһунан көрүөхтээх. Оскуолаларга сылдьар инспектордар бу өттүнэн ирдэбили түүстэ туруораллариттан, болҕомтолоохтук көрөллөрүгэр баҕарыам этэ. Оҕолор литератураны, искусствоны, культураны кэнгэнин билэллэрэ буоллар, сорохтор ол-бу куһаҕанга ыыллыа сатыа суох этиллэр.

Маннык тэрийиччы этэхха, ыра оҕолору маҥаһыныгга бородуукта ылаара ыытары булгуччу боборго этии киллэрбиппин. Оҕолор бастаны травманы маҥаһыныгга ылаллар диэн саныыбын. Маҥаһыныгга арыгар араас тыллаах-остоох, араас найыыннаах-ситиилээх дьоннор сылдьаллар. Оҕо онно истиба, тэбин истэр. Инсэ, ымсыы, бөрөөдэгэ кэһии, уочаратта суох албыннаан быһа киирии, онон тыр. Дьаҕастары ыытыабат буолуу, араас чиэһинэйэ суох быһыы содуллариттар бөрт түргэнник оҥустараллар. Маныаха терепнуттэр улахан бурдуйдаахтар. Кинилэр үлэлиилэриэн, соҕото суохтарыгар өттэйдэтэр. Оттон үлэлиир эрээри үтүө ыччаттардаах көрүөнниилэр баалларбыт диэн. Син кыһалҕата суох олорор курдуктар. Оҕоҕо кыра эрдэҕиттэн үп-харчы биэрэр, аҥара аталыхтатар олох сыыһа. Бу барыта оҕо уопсай сайдыытыгар улахан охсуулу оҥорор. Ол иһин оҕо туту да аанньа ахтыбат буолар. Үбү-харчыны, албын молдьун быһыыны сэҥээрэ улаатар. Маны терепнуттэр байэлэрэ да билбэккэ хаалаллар.

Түмүкпэр этэбин: оҕо кэнэ биллиилээх буоларыгар куруһуоктар үлэлэриэ тэрийиэхха, этиллэр иитэр суолталарын умнуохха. Бу боппуруоска учууталлар, терепнуттэр хаһыат поҥуо кэнэ кэпсэтиилэ оҥоруохтара дии саныыбын.

А. БРОДНИКОВ,
Саха АССР оскуолаларын үөрүөлээх учуутала, суруйаччы.

Чурапчы с.

РАБСЕЛЬКОРОВСКАЙ ҮЛЭНИ КҮҮҺҮРДҮӨХХЭ

Аҥыыт, 1978, сылга «Санга олох» редакциятыгар 1729 сурук киирбитэ. Ити иллэрээ сылдьаҕы почтатааҕар баланча эбэх.

Ити сурунтар дьону иитиигэ, ороҥуон экономикатын уонна культуратын сайдыытыгар оруоллаах кыратын суох.

Сурун киирэн партийнай, профсоюзнай, комсомольскай олох уонна советскай тутуу отделыттан саҕалаан редакция барыа отделларыгар эбээт, 1978 сылааҕы почта 34,6 бырыынын тыа хаһаайыстыбатын, 32,4 бырыынын оскуола олохун, культураны, маҥаһынньаны хаалчыйыы, дорҕоонуйа хаҥыстабылын боппуруоспарга ыыллар.

Хаһыат аҥыыт сылдьаҕы үлэтигэр үүгүс көмөлөөн Чурапчы сэлиэнньиттэттэн А. Я. Готовцева, В. Ф. Ермолаев, Е. В. Спиридонова, Хатылыттан **Н. С. Соловьев**, Болугуттан П. М. Васильев, Е. С. Дьячковский, Одьулуунтан С. Х. Матвеев, Мугудайтан Н. Д. Неустроев, Хоптоҕоттон Г. Т. Куаҕмин, Чакыртан Н. К. Лебедев, Сылаантан А. А. Сивцев уонна да атыттар оҥоруулар. Хаһыат күүһэ суруйар дьоно тоҕо элбэриттэн, киниилэр антиниэстарыттан быаччы тутулуктаах. Онон редакция барыта-барыа иитэн-тоҥон киирэр общественнай корреспонденнэрбит, аҕааччыларбыт иниилэригэр дьоһуннаах саҥа суруктар туралларын.

Үлэ коллективтара уонна биирдиилээн үлэһиттэр 1979 сылга бэйэлэриттэн үрдэтиллибит социалистическай эбэһээтэлистибаларын ылыныллар. Олор хайдах толоруллан аҕаллаарын туһунан хаһыакка утумнаахтык сырдатыахха наада.

Улахан болҕомтону ыытыллар туоруулларыгар ууруохха. Быйылгы, 1979 сылга ороҥуон иитэр «Чурапчы» совхоз Арылаахтааҕы отделениетын суоҕуттэрин общественнай суоҕу кыстыгын ыйдарыгар «Ыпахтан—элбэх үүгү, ыччат суоҕуттэн—үөлүк эбиллиннин!», Мугудай пиҥиэтин үлэһиттэриэн «Суоҕу кыстыгар—бүтүммут көмөтүнэ!» уонна «Чурапчы» совхоз шофөрдарын «Онус пятилетканы—В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сыла туолуутугар!» диэн ыытыллыы - эбэһээтэлистибаларэ тахсан тураллар. Оттон Кытаанахтааҕы сельскай Культура дьиэтин үлэһиттэрин кыстык ыйдарыгар «Суоҕу иитэр колхозтарга—туйгун культурнай хаачыйыыны!» диэн республика бары культурнай-сырдатар учреждениелэригэр ыытыллыбыта тахсыбыта.

Оҥуобай кыһамныыны суоҕу ыарахан кыстыгын этэҥэ туоратыыта, онуоха күүс-көмө буолуута аныаһын эрэйиллэр.

СССР обкомун бюрота республика промышленнэтин, тутуутун уонна транспорын рабочайдарын Москва куорат үлэһитэрин бачыымнарынан пятилеткалааҕы сорудаҕы улуу сирдьит В. И. Ленин төрөөбүтэ 110 сылын көрсө толороро хотохпут иниц атыыларын биһиэхэбитэ. Ити хамсааһын ороҥуонтан үлэ коллективтарын, үлэһиттэр ортолорутар кэнэҥэс тэпиллиэхтээх. Оны тэҥэ быйылгы 1 кварталааҕы производственнай былаанары ССРС Верховнай Советын быыбарын күнүн-кэлин тутар 4 күнүн—көрсө толорон тиийэргэ сорук турда.

Быстахтык балартан да кордоххо, биһиги общественнай корреспонденнэрбит уонна хаһыат аҕааччылара суруйуохтарын соҕотоох темаларга киэҥиргэр, боччумнаахтар иитиэхтэрин эпиэтэллээхтэр.

Редакция почтата тоҕо да байан истэр, Арылаах, Бөхсы, Болтого курдук наһилиэктэртэн корреспонденциялар сыл бэҥыгарэтаҕар биирдэ эмиэ хаммут кэлэллэр. Эбэтэр аҕыйаҕа суох суруктар улахан общественнай, агитациялаах суолтата суох, быгархай, чыгаас не хоһоонноохтор.

Саҥа дьыл түмүгүнэн сибээстээн олохтоох партийнай тэриллэлэр наһилиэктэргэ корреспонденческай постар үлэлэрин сөргүтүөх туһугаах.

Редакция байытын барыа аҕааччыларын саҥа соруктар таһыммарыгар сөп түбэһиннэрэн рабселькоровскай үлэни олдук күүһүрдэрэ ыытыллар!

Редакторы сыбуйаччы С. Н. ЧИЧИГИНАРОВ.

БИҺИГИ АДЫРЫСПЫТ: почтовай индекс 678700. Чурапчы с., Карл Маркс уул., 12, ТЕЛЕФОННАРБЫТ: редактор—21-395, отделлар—21-495, уопсай — 21-505.

«Саҥа олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского райкома КПСС и районного Совета народных депутатов

Индекс 60849. Газета выходит по вторникам, четвергам и субботам на якутском языке. Объем 1 усл. печ. лист. ЧУРАПЧИНСКАЯ РАЙОННАЯ ТИПОГРАФИЯ
№ ЗАКАЗА 10 с. Чурапча, ул. И. М.